उभ्रसाम्-बभूव आस चकार । [सवति ते । औदिभ्रसत् त उभ्रस उत्सेचे उन्दे च (क्लेदनादाने) दु०सक०सेट् । उभ्र-उन्द् क्लेदने दधा०पर०सक०सेट् । उनत्ति क्लन्नः उन्दन्ति उन्द्यात् उनत्तु । औनत् औनाम् औन्दन् औनः-औनत् । औन्दीत् । उन्दाम्-बभूव आस चकार । उन्दिता उन्दिष्यति औन्दिष्यत् । उन्दन् उन्दनम् उत्तिः उन्नः-उन्तः । "इतप्रुषा मनसा हव्यमुन्दन्" ऋ० २,३,२ । "यत्र क्वाप उन्दन्त्यत्तिउन्ति तदोषधयोजायन्ते" शत० ७,५,२,३ । भ्वादित्वमपि । "गिरश्चिदन्दति अद्रिति: केशान् वपत्वाप उन्दन्त्यर्चसः इति" आश्व० श्रौ० १,१७, ७ । विष् उन्दयति-ते औन्दिदत्-त सन् उन्दिदिषति ।

उन्दुर(रु) पु० उन्द्-उर-उदरा । मूषिके मूषिका भेदास्तद्गोपद्रवाश्च सचिकित्साः सुश्रु०दर्शिता यथा । "अथातो मूषिकवर्गं व्याख्यास्यामः । पूर्वसूत्राः शुक्लविषा मूषिका ये समाख्यातः । नामवर्णभेदैस्तैरष्टादश निबोध तान् । खाखनः इन्द्रकः लक्ष्मो हिंसिरविकिरस्तथा । कुलुन्दरोऽजवर्णश्च वमावदशवोऽपि च । कुविक्रस्वाशितवर्णश्च चपलः कपिलस्तथा । कोकिलोऽरुणवर्णश्च महालक्ष्मस्तथोन्दुरः । श्वेतेन महता वाहुं कपिलेनाथ वा तथा । मूषिकश्च कपोताभस्तथैवाशादश स्मृताः । शुक्लं पतति वर्णेषां शुक्लदृष्टैः स्मृतैर्वा । नखदन्तादिभिस्तस्मिन् गात्रे रक्तं प्रदुष्यति । आवर्ते पन्थयः योक्षा कर्षिका नखवानि च । पिडकोपचयश्चोष्मा विसर्पाः विटिकानि च । पूर्वभेदोरजस्तोत्रा ज्वरोमूर्छा च दारुणा । दौर्गन्धमरुचिः चाङ्गो वमनुर्वीमहर्षणम् । दष्टरूपं समाख्यातमेतच्च व्याधतः स्मृतम् । कारकाणां लालनेन हिक्काकर्दिश्च जायते । तस्य चीयकरस्तस्तु विज्ञातस्य समाचिकम् । उन्नकेशाङ्गसादश्च पाण्डुवर्णश्च जायते । चीयते अस्थिभिश्चाङ्गमाशु पावकसन्निभैः । गिरीशेन्दुदवस्तस्तु विज्ञातस्य समाचिकम् । लक्ष्मेणा स्वेद् वर्द्धयति दुर्दिनेषु विशेषतः । गिरीषफलकल्कस्तु पिबेत् किंशुकमूलना । हिंसिरेणाशविद्धेषो जृम्भा कोणाङ्गमर्दनम् । पिबेदारग्वधादिस्तु सवान्यस्तस्य शान्तये । विकिरेण गिरीडःस्वं योक्षो हिक्का वमी तथा । जाङ्गिनीमदनाहोटकषायैर्वमनेन तम् । कुलुन्दरेण कट्-कर्दिज्वरोऽ जायस्तमेव च । चीयाशस्तः पुरुषोऽयो मन्याऽस्तम् विस्मृतिका । चर्म हरीतकी गुडूची विडङ्गं पिप्पली मधु । वमनाद्यर्थमाहारं कल्पयाचाल दापयेत् । चीयाऽ-लम्भोऽजशेषोर्द्धवाहुर्दंशे रजा ज्वरः । महागदं सर्वपिण्डं विज्ञातस्य समाचिकम् । निद्रा कषायदन्तेन कृष्णोयः वार्ष्णमेव च । चौद्रोमेताः गिरीशस्य विज्ञात् सारकल्पयः । कुविक्रेन रजः योक्षो राज्यस्य दंशमस्तके । कर्णे सविन्दुसारे च विज्ञातस्य समाचिके । अजितेन वमी मूर्छा कृष्णपङ्कः कृष्णनेत्रता । तस्य स्तु-कीचीरपिष्टां वाजिन्दीं मधुना लिहेत् । चपलेन भवेच्छर्दिर्मूर्छा च सह कण्डया । सभद्रवाटां सजटां चौद्रेण लिफलां लिहेत् । कपिलेन व्रणे कोथो ज्वरो पन्थ्युद्गमस्तथा । चौद्रेण विज्ञात्रिफलां चेतां-चापि पुनर्वसाम् । पन्थयः कोकिलेनोथो ज्वरो दाहश्च दारुणः । वर्षाभूनीलिनीक्वाथविद्धं तस्य घृतं पिबेत् । अरुणेनातिसः क्रुद्धो वातजान् कुरुते गदान् । महाकृष्णेन पित्तस्य श्वेतेन कफ एव च । महता कपिलेनाशक् कपोतेन चतुष्टयम् । भवन्ति चैषां दंशेषु पन्थिमण्डलवर्षिणः । पिडकोपचयश्चोष्माः योक्षश्च भयदारुणः" ।

उन्दूर(रु)कर्णी स्त्री उन्दुरस्य कर्ण इव पर्णमस्याः गौ०ङीष् । आखुकर्ण्याम् । (उन्दुरकानी) स्वार्थे कन् तत्रैव

उन्दूरु पु० उन्द्-उरु । मूषिके । [पक्षे उत्त आर्द्रे त्रि० ।

उन्न त्रि० उन्द्-क्त । क्लिन्ने १आर्द्रे (भिजे) २दवापदे च ।

उन्नत त्रि०उद्+नम-क्त । १उच्चे, २महति च । "उन्नतेन स्थितिमता धुरस्तद्वहता भुवः" कुमा० "स्थितः सर्वोन्नतेनोर्वीम्" रघुः । "वन्धुरं तुङ्गतानतम्" अमरः । "नधुरोन्नतयुक्तिस्तु दयोः" माघः ।

त्रि०त्रि० उन्ने दिनमानस्थानसाधने १उपायभेदे न० । "उन्ना प्रभाभिमतदिक्चियमेन तावत् तामेव कालनियमेन च वक्ष्मि भूयः । स्याद्युन्नतं द्युगतशेषकयोर्यदल्पं तेनोन्नितं दिनदलं गतसंज्ञकं च । अथोन्नताद्भुजयुताच्चरेण क्रमादुद्गदक्षिणगोलयोर्ज्या । स्यात् स्फुटमेतदुचितं द्युगौर्ज्या व्यासार्धभक्तं च कलाभिधानम्" शि० । "दिवसस्य यद्गतं यच्च शेषं तयोर्यदल्पं तद्गतसंज्ञं शेषम् । तेनोन्नतेनोनीकृतं दिनदलप्रमाणं तद्गतसंज्ञं भवति । अथोन्नताद्भुजकाद्भुजस्तरगोले च तेनोन्नितां दक्षिणे युताज्या तत्स्फुटम् । सा स्फुटसंज्ञं तत्रैवः । तद् स्फुटं द्युज्यया गुणितं त्रिज्यया भक्तं कलासंज्ञं भवति । कलोपपत्तिः । त्रिज्यन् काले छाया साध्या त्रिज्यन् काले स्वाहोरात्रवृत्ते छायातोभिर्वेटिकाभिः क्षितिजाद्भुजतो दक्षिणाद्याद्भुजसंज्ञा । तेषु